

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת מטות

חשיבות הטעם

בני ישראל נלחמו במדיינים ולקחו מהם שלל רב. בחלק מהשלל יכלו ישראל להשתמש מייד, אך את כלי המטבח שנלקחו ציוותה התורה להכשיר לפני השימוש בהם:

"וַיֹּאמֶר אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן אֶל אֲנָשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לְמַלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה. אֲךָ אֶת הַזֶּהָב וְאֶת הַכֶּסֶף אֶת הַנְּחֹשֶׁת אֶת הַבְּרָזָל אֶת הַבְּדִיל וְאֶת הָעֹפֶרֶת. כֹּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטָהַר אֲךָ בְּמִי נְדָה יִתְחַטָּא¹ וְכָל אֲשֶׁר לֹא יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמַיִם" (במדבר לא, כא-כג).

הכשרת הכלים מתבצעת באותו האופן שבו נבלע האיסור בדופנות הכלי, על פי הכלל "כבולעו כך פולטו"².

כלים המשמשים ישירות על האש (כגון רשתות צלייה) דורשים ליבון באש להכשרתם, והכשרת הכלים המשמשים לבישול (כגון סירים) נעשית במים רותחים. מטרת ההכשרה היא להוציא את הטעם האסור שנבלע בכלים.

מכאן למדו חכמים הלכה חשובה – "טעם כעיקר"³. לטעם יש משמעות מכרעת, שהרי מה שנפלט מהקדירה הוא רק טעם של האיסור, ללא כל ממשות, ואף על פי כן די בו כדי לאסור את כל מה שיתבשל בכלי כל עוד לא הוכשר.

ההלכה מלמדת על חשיבותו הרבה של הטעם. אך לא רק בענייני מאכל הטעם כה חשוב – גם בחיי המעשה יש להיזהר מטעמים רעים, מהשפעות מזיקות ומאידאולוגיות זרות העלולות להכתים את עולם התורה והמצוות.

וכשם שמאכל בלא טעם הוא מאכל תפל וחסר חן, כך מעשה בלא טעם מאבד את משמעותו. הבנה זו באה לידי ביטוי בהכרזתם של ישראל "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" (שמות כד, ז): בני ישראל התחייבו לקיים את מצוות התורה, אך לא להסתפק בקיום **גוף המצווה** אלא לנסות להבין את טעמה – את **נשמת המצווה**, ועל כך משבחים אותם חז"ל. מעשים שנעשים אוטומטית, בלי מחשבה, הריהם כגוף בלי נשמה, ושלב ה"נעשה" הוא השלב הראשון לקראת ה"נשמע" – ההגעה להבנה, להפנמה ולהזדהות.

לא בכדי נקראה מצוות הכשרת הכלים "חוקה" – "זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה". מדוע ניתנה כותרת כה עוצמתית להלכה שנראית שולית לכאורה? משום שאכן זו מהות התורה: עלינו להיזהר מטעמן של השפעות רעילות החודרות לחיינו, ובד בבד לעשות כל מאמץ לטעום את טעמן הטוב של מצוות ה', להבין את דבר ה' ולקיימו מתוך חיבור והזדהות.⁴

שאל דוד בוצ'קו

¹ מהמילים "אך במי נדה יתחטא" למדו חכמים על החובה לטבול כלים שנקנו מאינו יהודי. מאמרנו עוסק בשאר חלקי הפסוק, הדנים בחובת הכשרת הכלים מהאיסור הבלוע בהם.

² פסחים ל, ב ועוד.

³ פסחים מד, ב ועוד.

⁴ חשוב לציין כי היום רוב הכלים אינם בולעים את הטעם המתבשל בהם, ולמעשה מצוות ההכשרה בימינו מבוססת בעיקרה על שמירת המנהג שהיה נהוג כשאיכות הכלים הייתה ירודה יותר.